

Wajeesheew | Dromen of werkelijkheid? Welke wereld is waar?

Ben je teleurgesteld als je in je dagelijkse leven op het ene moment geïnspireerd bent en even later gedrag vertoont waar je je voor schaamt? Hoeft niet. Het gebeurt omdat ieder mens twee aspecten in zich heeft: spiritueel en materieel. De geordende werkelijkheid van 'overdag' tolereert geen paradoxen, maar in de wereld van dromen is alles mogelijk. En juist door de paradoxen en tegenstellingen in je leven kun je de hogere wereld raken....

Droom of werkelijkheid

Een vrouw wordt 's ochtends wakker en vertelt haar echtgenoot dat zij een wonderbaarlijke droom heeft gehad en dat ze probeert uit te zoeken wat deze droom betekent. “In mijn droom heb ik een cadeau ontvangen. Het was een bijzondere, prachtige ketting, vol met glanzende diamanten en edelstenen. Wat denk je wat dit betekent?” Waarop de man antwoordt: “Schat, wacht rustig af tot vanavond en je zult de betekenis van jouw droom ontdekken.”

De vrouw wacht vol verwachting en emoties tot de avond nadert en ja hoor, ze hoort de sleutel in het sleutelgat van de voordeur draaien. Haar man komt binnen en heeft inderdaad een pakje bij zich. Hij geeft het haar en opgewonden maakt ze het mooie verpakte cadeau open. Het is een boek met als titel: *De betekenis van uw dromen*.

Dromen

Halverwege het eerste boek van Bereeshiet beginnen de dromen. Het is eerst Yakov die over een ladder droomt. Vervolgens droomt hij onderweg naar zijn verblijf bij Lavan. Daarna, in onze parasha, droomt Yosef over zichzelf en hoe zijn gezinsleden voor hem buigen. De bakker en de wijnschenker komen ook aan de beurt: zij dromen in de gevangenis. We eindigen met Farao die in de komende parasha over koeien en korenaren gaat dromen.

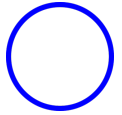
Wat is er toch met al die dromen? Het is alsof de realiteit naar dromenland verschuift. En wat betekenen dromen? Zijn dromen niet slechts een hoop onzin, die zich in de slaap manifesteren?

In 1804, lang voordat Sigmund Freud, stichter van de psychoanalyse zijn intrede deed, schreef Rabbi Shneour Zalman uit Liadi een verhandeling over dromen. Het was ter gelegenheid van onze parasha en gebaseerd op een bekende vers uit Tehilim (126 -1):

נְשִׁיר הַמְּעֵלוֹת בְּשׁוּב יְהוָה אֶת-שִׁבְתָּ צִיּוֹן הָיִינוּ כְּחֹלְמִים:

'Een lied van de trappen: wanneer G-d ons terug zal brengen naar Tsiyon dan zullen wij zijn als dromers.'

Met andere woorden: wanneer Mashiach zal komen en we terug zullen kijken naar hoe het was, dan zal het zijn alsof de ballingschap een droom was. Dit zal onze ware genezing zijn van alle trauma's die ons aangedaan zijn. Beschouw het verschil tussen iemand die droomt dat hij in een concentratiekamp is en iemand die het in de werkelijkheid heeft meegemaakt. De dromer schrikt vreselijk en wordt schreeuwend en zwetend wakker. Na 10 minuten is hij echter bijgekomen en pakt zijn dagelijkse beslommeringen weer op. Iemand die de werkelijke gruwelijkheden meegemaakt heeft, draagt de trauma's tot zijn graf mee. Welnu, als Mashiach komt, zullen we een nieuw leven kunnen beginnen waarbij wij de trauma's van de ballingschap van ons zullen kunnen afzetten alsof het een nachtmerrie is geweest.

In een droom mag alles

Wat is een droom? In een droom beleef je twee tegengestelden in één situatie. Paradoxen kunnen gelijktijdig bestaan. De droom maakt vrede tussen zaken die normaal gesproken niet tegelijkertijd aanwezig kunnen zijn. Een droom stelt twee situaties samen die elkaar eigenlijk uitsluiten. Zo kun je dromen dat je tegelijkertijd in Australië bent en in Nederland of dat een olifant door het oog van een naald gaat enz... In werkelijkheid is dit onmogelijk, maar in een droom kan alles.

En hoe gebeurt dit? Als mens beheren we meerdere eigenschappen. Onder andere intellectuele eigenschappen, maar ook verbeeldingskracht. Enerzijds worden onze gedachten door onze intellectuele capaciteiten geanalyseerd en logisch gerangschikt; 'dit kan wel en dit kan niet.' Of 'Het kan op die manier maar niet op een andere manier.' Anderzijds, in de sfeer van de verbeelding, mag alles.

Welnu, overdag als je wakker bent, wordt je verbeeldingskracht door je intellect beperkt. Beiden zijn actief, maar de intellectuele capaciteiten hebben de overhand. Overdag kun je allerlei verbeeldingen hebben, maar jouw hersens vormen een tegenkracht. Je wordt als het ware teruggefloten als je te ver gaat.

Wanneer een mens gaat slapen, komen de intellectuele capaciteiten tot rust en krijgt de verbeeldingskracht de vrije loop. Nu zijn er natuurlijk ook mensen die overdag fantaseren, maar bij hun is waarschijnlijk een diagnose nodig.

Ballingschap van de ziel

Dromen is nu precies wat er tijdens de ballingschap gebeurt. Over welke ballingschap hebben wij het? Het is de ziel, die bij de geboorte van een mens in een lichaam terecht komt en daar jarenlang moet vertoeven.

De ziel is in ballingschap, gevangen door het lichaam dat steeds naar materie verlangt terwijl de ziel een spiritueel wezen is. Een wezen dat zich helemaal bekneeld voelt in dat lichaam. Met pijn en moeite lukt het de ziel af en toe om de mens te overtuigen iets goeds, iets spiritueels te doen.

De ziel is uit zijn hemelse onderkomen naar de aarde verbannen en zit daar vast in het lichaam. Deze ballingschap wordt vergeleken met een droom. In een droom is je bewustzijn in zekere mate afgestompt; tegenstrijdigheden kunnen tegelijkertijd bestaan. Omdat je slaapt heb je daar totaal geen moeite mee.

Wat zijn die tegenstrijdigheden dan?

Neem het voorbeeld van een goede Jood. Hij staat 's ochtends op en het eerst wat hij doet is zijn ochtendgebed zeggen. Hij mompelt niet elke dag wat woorden. Nee, hij bedankt G-d voor al goede dingen in zijn leven, vraagt Hem wat hij nodig heeft en is zich ervan bewust dat alles van Hem komt. Hij voelt zich tijdens zijn gebed verbonden met G-d, zo veel zelfs dat hij dat gevoel eigenlijk altijd zou willen vasthouden. En of hij dit nou dagelijks ervaart of alleen af en toe of misschien alleen op Yom Kipoer of als hij bij de Klaagmuur staat, doet er even niet toe. Hij ervaart gevoelens en emoties en verlangt om op een spiritueel niveau te zijn en deze wereld los te laten.

Maar goed, de tijd van het gebed is over. Hij gaat ontbijten en naar school of werk. En wat blijft er dan nog over van zijn spirituele reis van een uur daarvoor? Hij kiest misschien wel voor het lekkerste ontbijt, neemt de grootste portie en eenmaal op school of op z'n werk blijkt hij zich ook niet altijd aan alle ethische waarden te houden. Wat is er ondertussen gebeurd?

Niet alleen dat, maar de volgende dag herhaalt het proces zich weer. Hoe kan dat nou? Wat een tegenstelling. Wat een paradox. Het ene moment zo G-ddelijk bezig te zijn en een moment later met zijn voeten en zijn hoofd diep in de begeertes, verlangens enz... hij zou zich kunnen afvragen wie hij eigenlijk is? Is hij de persoon die op Yom Kipoer in sjoel heeft gehuild of is hij de zakenman die gelogen heeft om een deal te maken?

Hij leeft in twee werelden. Maar wie is hij?

Wie ben ik? Welke van de twee klopt? Een eerlijk mens kan met deze tegenstrijdigheid niet rustig leven. Hij gaat vragen stellen en conclusies trekken. Hij raakt gedesilluseerd.

"De werkelijkheid is dat wij in ballingschap zijn."

Geestelijk of materieel

Als ik werkelijk geïnspireerd raak, onder diepe indruk ben en mij boven het materiële verheven voel, hoe kan ik dan een moment later zo anders handelen? Wie is de werkelijke ik? Ben ik een hypocriet, een leugenaar? Wie neem ik in de maling?

Ik moet wel concluderen dat, als ik in twee realiteiten leef, er eentje wel vals moet zijn. Ben ik geestelijk of materieel? Egoïstisch of vrijgevig? Gedraag ik mij als een dier of als een mens? Ben ik oppervlakkig of heb ik juist diepte? Was mijn inspiratie tijdens het gebed een verbeelding? Was het een droom? Is het feit dat ik van G-d houd een illusie? Menigeen raakt van deze tegenstelling in de war en gelooft nergens meer in. Niet in zichzelf en niet in anderen.

Wanneer je niet in je eigen idealisme kunt geloven, waarom zou je dan een ander vertrouwen? We leven toch met beide benen op de grond, in de realiteit?! De werkelijkheid is dat wij in ballingschap zijn.

Koning David beschrijft in Tehilim deze situatie als een droom:

הָיִינוּ כְּחֹלְמִים

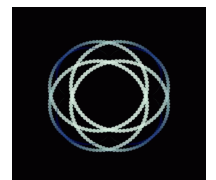
'Wij waren als dromers; een wereld vol tegenstrijdigheden.'

Dromen zijn een samenstelling van paradoxen. De oorsprong van dromen bevindt zich in een zeer hoge wereld die beschreven wordt als een wereld van cirkels.

Wereld van cirkels

Zonder al te mathematisch te worden, weet iedereen dat een cirkel geen bovenkant of onderkant heeft. Geen rechts en geen links. Hoe je de cirkel ook went, draait of keert, er treedt geen verandering op. Er is eenheid en oneindigheid. Geen tegenstrijdigheden, paradoxen, verschillen of analyses.

De wereld van cirkels is nog hoger dan het intellect. Het intellect analyseert, zoekt verschillen en schept orde. Maar er is een wereld die hoger is, de wereld van cirkels en dromen. Op het moment dat dit allemaal in onze wereld naar beneden komt, dan veranderen de cirkels in lijnen. Lijnen zijn begrensd; ze hebben een richting, een bovenkant en een onderkant en vaak ook een begin en een einde. Je kunt een rechter lijn hebben en een linker lijn.

In dromenland kunnen paradoxen co-existeren, want in de wereld van cirkels bestaan er geen tegenstrijdigheden. Wat hier op aarde onmogelijk en paradoxaal is, kan in de wereld van cirkels wel. Op het moment dat je van de wereld van dromen en cirkels naar beneden gaat, in een wereld waar intelligentie de overmacht heeft, dan stoppen de dromen en de onmogelijke situaties.

Het intellect laat paradoxen niet toe.

Het intellect geeft in deze wereld heel veel noodzakelijke mogelijkheden. Ze geeft dit doordat ze alles uit elkaar haalt, verschillen ontdekt en zaken rangschikt. Organisatie, roosters, verantwoordelijkheden zijn een deel van het dagelijks leven. Zouden deze normale zaken ontbreken dan zou er chaos heersen. Deze chaos en duisternis bestaat in de dromenwereld wel, alsook in de duisternis en in de slaap van de ballingschap.

In de duisternis van de ballingschap lopen mensen half te slapen. Hun natuurlijke affiniteit voor spirituele zaken is afgemat. Zij zijn daardoor in staat om het ene moment geïnspireerd te zijn om vervolgens ietsje later weer kleine of zelfs ernstige fouten te begaan.

Deze tegenstelling lijkt afschuwelijk, hypocriet en vals. Maar is dat wel zo? Welke realiteit is de echte? De wereld van intellect met lijnen en alles onder controle of is de wereld van tegenstellingen, cirkels en dromen de echte?

"Hoezo denken wij dan dat wij G-d kunnen begrijpen terwijl Hij zelf 'het begrijpen' geschapen heeft?"

Beperkende wereld

Als je droomt ervaar je cirkels en eenheid. Of dacht je nou echt dat G-ddelijkheid betekent dat je alles op een rijtje (lijnen) hebt? Wie zijn wij om te bepalen wat spiritueel betekent? Wij gebruiken intelligentie om te toetsen of iets klopt of niet, of iets G-ddelijk is of niet. Maar waarom zou je G-d willen aankleden en met een intellectueel jasje beperken terwijl Hij ver boven jouw IQ verheven staat?

Het gaat zelfs een stapje verder. Wie heeft het hele concept van intelligentie en 'het kunnen begrijpen' gecreëerd? Natuurlijk G-d, aangezien Hij alles gemaakt heeft en niet alleen maar de natuur. Ook gevoelens, ideeën, intelligentie enz... zijn schepselen van G-d. Hoezo denken wij dan dat wij G-d kunnen begrijpen terwijl Hij zelf 'het begrijpen' geschapen heeft? We zouden G-d daardoor ontzettend beperken. Intellect (lijnen) geeft veel mogelijkheden, maar ten aanzien van G-d is het een beperking. Er bestaat namelijk een wereld die hoger is dan intellect en dat is de wereld van cirkels, eenheid, dromen en tegenstrijdigheden.

De kabbala is er heel duidelijk over: Wees niet bang van tegenstrijdigheden. Je hoeft niet per se te kiezen. Je hoeft je niet schuldig te voelen. Verantwoordelijk wel, maar schuldgevoel is een gevaarlijk goedje. Denk niet dat je afgescheiden bent van het G-ddelijke omdat het je niet lukt om altijd op een high te zijn. Hoe weet je überhaupt hoe G-ddelijke energie er uit ziet? Niet alles is zwart-wit,

goed of slecht. In een cirkel bevindt zich geen bovenkant en onderkant. Misschien raak je met je tegenstellingen juist dat niveau waar alles één is.

Hoe zit het dan met de rechtschapen man? Die persoon die nooit iets verkeerd doet? Hij is in staat om op een wakkere manier het spirituele te raken. Maar wij, de gewone mensen, die moeten het maar doen met een slaperig en dromerig gevoel. Een dromenland waar paradoxen gedijen en cirkels geraakt worden.

De verlossing

Het is dus niet zo dat dromen niet echt zijn. Dat zijn ze wel. Ze komen uit een wereld die echter is dan echt. Maar wat? Het is allemaal in een vorm van duisternis en beperkt bewustzijn. En daar gaat de verlossing verandering in brengen. Want dan zal deze hogere wereld van cirkels zichtbaar worden, ook al slaap je niet, op klaarlichte dag, zonder duisternis of slapende onbewuste toestanden.

Wanneer de ballingschap voorbij zal zijn en de duisternis verdwenen, dan zullen we de wereld van cirkels op klaarlichte dag, op een bewuste manier ervaren. Net zoals de rechtschapen man dat nu al kan. We zullen dan terugkijken op de ballingschap als een situatie van dromen.

De verlossing zal in wezen niets nieuws brengen, maar licht werpen op wat er al was. Het gaat geen nieuwe wereld zijn, maar de oude situatie wordt dan opnieuw bepaald. We zullen dan in staat zijn om terug te kijken naar de ballingschap en alle ellende van de joodse geschiedenis alsof het één grote nachtmerrie is geweest. Niet omdat wij onze gevoeligheid kwijt zullen raken, maar omdat wij in staat zullen zijn om ons totaal te bevrijden van alle beknellende ervaringen. Dit is nu nog ondenkbaar omdat wij nog in ballingschap zijn.

Betekenis en eenheid

Zo komen wij terug naar Yosef Hatsadiek, de rechtschapen man in onze parasha. Een man die veel droomde, maar op klaarlichte dag toegang had tot de verklaringen van al deze dromen. Bij hem waren er geen tegenstrijdigheden. De ballingschap en duisternis hadden geen effect op hem. Hij kon net zo goed in Egypte gedijen als in Israel. Hij behield zijn waardigheid of hij nou een slaaf of gevangene was of als onderkoning was benoemd. Waar een ander chaos zag, ontdekte Yosef betekenis. Hij gebruikte zijn intellectuele capaciteiten, maar liet zich niet door hen misleiden. Hij droeg zijn eenheidsbril. Een bril die hem in staat stelde om de tegenstrijdigheden uit dromen en uit het leven te verenigen.

"Yosef gebruikte zijn intellectuele capaciteiten, maar liet zich niet door hen misleiden."

Yosef's broers waren niet op zijn niveau. Ze waren jaloers op hem en op zijn dromen. Maar Yosef liet zich niet afleiden. Hij liet zich niet ontsporen door de paradoxen in het leven. Zelfs helemaal alleen in Egypte, verkocht als slaaf door zijn eigen broers en vervolgens als een crimineel twaalf jaar lang in de gevangenis, heeft Yosef zijn focus op de spirituele dimensie in het leven kunnen behouden. Waarom? Omdat waar een ander paradoxen zag, hij eenheid ontdekte. Waar een ander chaos beleefde, gebruikte Yosef de tegenstrijdigheden van het leven als springplank om de wereld van cirkels te bereiken, de eenheid van G-d. De eenheid die in de toekomst, wanneer Mashiach er zal zijn, voor iedereen op klaarlichte dag toegankelijk zal zijn.

Word dus niet neerslachtig als je in je dagelijkse leven op sommige momenten geïnspireerd bent en later gedrag vertoont waar jij je voor zou moeten schamen! In deze wereld is het een paradox, een droomsituatie.

Natuurlijk moet je je best doen om ervoor te zorgen dat je zo veel mogelijk en zo vaak mogelijk gedrag vertoont dat overeenstemt met je inspiratie. Maar aangezien wij niet perfect zijn, beseffen wij dat wij juist hogere werelden kunnen raken door deze paradoxen te beleven...

Shabat shalom!

Bracha Heintz

Gebaseerd op een les van Rav YY Jacobson.

Tekst: Bracha Heintz | Opmaak: Rianne Meijer & Sonja Tamam

Agenda

Chanoeka-feest

zondag 22 december 2019

Mariaplaats Utrecht

16:30 – 18:30 uur

www.chanoeka.info